

#### 4a. Christian Bennike: Digternes magtesløse magt

*Teksten er fra Weekendavisen den 8. april 2024.*

*Christian Bennike (f. 1986), dansk journalist.*

På forsiden af Politiken kunne man lørdag se et stort portræt af den unge digter Elias Sadaq, som har udgivet digtsamlingen *Djinn*, »der handler om at være den, han er: queer og muslim«, som det hed i avisen.

5 Den formulering slår mig som selve formlen på moderne dansk lyrik: »Skriv om den, du er, altså hvis den, du er, er en del af en udsat og særlig minoritet.« Amina Elmi er dansksomalier og skriver om at være dansksomalier. Caspar Eric skriver om at være handicappet, Luka Holmegaard om at være transkønnet, Deniz Kiy om at være dansktyrker, Sebastian Nathan om psykisk sygdom, Haidar Ansari om at være dansk-irakisk kriminel ... Maja Lee Langvad, Glenn Bech, Gry Stokkendahl Dalgas, Bjørn Rasmussen, 10 Asta Olivia Nordenhof, Cecilie Lind, Nath Krause ... Det universelle menneske har trange kår i dansk lyrik.

Det minder mig om en artikel, vi bragte tidligere på året, hvor min kollega Linea Maja Ernst ringer til Glenn Bech<sup>1</sup>:

15 Det er vigtigt at understrege, at ude i den virkelige verden gælder de klassiske magtstrukturer stadig, siger Bech. Så er revolutionen heller ikke mere fremskreden. Dem, der altid har haft politisk og økonomisk magt, har det stadig. Men i bestemte kredse og institutioner – visse kunsthøjskoler, visse avisredaktioner – er der en paradoksalt magt i at være magtesløs.

---

<sup>1</sup> Glenn Bech: (f. 1991), dansk forfatter.

## 4b. Simon Pasternak: Partikulær poesi<sup>1</sup>

*Teksten er et uddrag fra et interview i Weekendavisen den 12. april 2024.*

*Simon Pasternak (f. 1971), dansk forfatter og forlagsredaktør.*

Hvis litteraturen skal have en betydning for alle, må vi åbne op for andre erfaringer, sprog og måder at tale på, ellers mister den liv og kraft. Al litteratur taler fra et partikulært sted og ind i et fællesskab. Det er absurd at sige, at nogle kun skriver om sig selv i deres egen lille kreds – sådan omtalte man kvindelitteratur for bare 20 år siden – mens andre taler om sig selv på en fed måde. Er det mere universelt at være en af de rigeste russiske grever som Tolstoj<sup>2</sup> og skrive *Krig og fred*<sup>3</sup> eller at være Caspar Eric, der skriver om at være handicappet – og om kærlighed og trebenede hunde og meget andet?

Der er selvfølgelig forskel på at skrive autofiktion og skrive fiktion, men de er begge gyldige kunstneriske former. At dømme det ene ude som identitet og partikulært og uinteressant og det andet som værende interessant og indsigtsfuldt og værdifuldt for verden er nedladende og grusomt. Hvorfor er det så vigtigt at dømme ude og slå på minoriteter? Hvad med at åbne øjnene og høre på andre stemmer end din egen?

Det forekommer mig selvindlysende, at det er vigtigt både at kunne forestille sig fremmede verdener og kunne se sig selv i litteraturen, som med Yahya Hassan<sup>4</sup>, der for nogle viste en ny verden, der havde været skjult og fortrængt, for andre en velkendt verden, der pludselig fik plads i den fælles samtale. Det gode, der sker i dansk litteratur i disse år, er, at der bliver skabt en ny *dansk* litteratur, men med flere centre, og derved bliver litteraturen mere relevant for flere.

Jeg vil vove at påstå, at det er lige så nemt at identificere sig med en russisk greve som med en queer muslim. Det er formens og fællesskabets store og dejlige mysterium – at vi kan se det fælles i det partikulære. Men det kræver også, at man åbner sig for det.

Problemet er ikke den hvide mand, problemet er, hvis den hvide mand er den eneste, der bliver hørt. Et eksempel: Henrik Pontoppidan<sup>5</sup> og Amalie Skram<sup>6</sup> skriver begge om ægteskabet – hos Pontoppidan i *Lykke-Per*<sup>7</sup> som noget, man heldigvis kan slippe fra for at frigøre sig selv, hos Skram som et fængsel, man ikke kan slippe ud af, og som ødelægger ens inderste. Begge skriver afgørende vigtigt om ægteskabet, men fra afgørende forskellige steder. Ingen af dem er ugyldige, men man kan ikke nøjes med den ene, som vi har gjort i vores kanon<sup>8</sup>, hvor det kun er Pontoppidan, der findes.

På Gyldendal mener vi, at vi skal præsentere læserne for et så bredt billede af virkeligheden som muligt, fordi der ikke er *en* sandhed og *en* god litteratur, men mange. Hvis litteraturen bliver skrevet af de samme slags mennesker, der interesserer sig for det samme, bliver litteraturen en boble, hvor man bekræfter sig selv. Men litteratur skal også udfordre ens verdensbillede og vise ukomfortable og overraskende sandheder fra andre verdener, der ofte viser sig at være den samme, hvis litteraturen er interessant nok. Vi bebor jo samme verden, men forskellige steder i den.

<sup>1</sup> *Partikulær poesi*: lyrik skrevet med afsæt i den enkelte digters særlige og personlige forhold.

<sup>2</sup> Tolstoj: (1828-1910), russisk forfatter.

<sup>3</sup> *Krig og fred*: en af Tolstoys mest berømte romaner, udgivet i 1869.

<sup>4</sup> Yahya Hassan: (1995-2020), dansk forfatter med palæstinensisk baggrund.

<sup>5</sup> Henrik Pontoppidan: (1857-1943), dansk forfatter.

<sup>6</sup> Amalie Skram: (1846-1905), dansk-norsk forfatter.

<sup>7</sup> *Lykke-Per*: roman af Henrik Pontoppidan, udgivet i 1898-1904.

<sup>8</sup> *kanon*: (her:) liste over forfattere, som alle i løbet af skoletiden skal læse tekster af.

#### 4c. Christian Bennike: Det er et vi, der læser

*Teksten er fra Weekendavisen den 18. april 2024.*

*Christian Bennike (f. 1986), dansk journalist.*

I sidste uge fik jeg en flok poeter på nakken.

Jeg havde skrevet ti linjer i et nyhedsbrev om digteren Elias Sadaq, som var på forsiden af Politiken med bogen *Djinn*, »der handler om at være den, han er: queer og muslim«, som det hed i avisen. Den sætning slog mig som en slags formel for dansk lyrik lige nu, så det skrev jeg. Der udkommer jo så mange bøger fra minoritetsforfattere af forskellig art; autobiografisk skønlitteratur om forfatterens oplevelse med at føle sig anderledes og som sig selv.

Det har mange påpeget før mig. Man taler om bekendelseslyrik og vidnesbyrd<sup>1</sup>. Gyldendal leder målrettet efter nye marginale stemmer. Og det er glimrende. Det er berigende at se verden fra nye perspektiver: en handicappet, en psykisk syg, en transkønnet.

Men den autofiktive jeglitteratur har også faldgruber: Digterjeg og forfatterjeg smelter sammen, og »nogle gange kan de bøger føles som kondenserede notesbøger«, som anmelder Tue Andersen Nexø har skrevet.

Det kan blive indadvendt, og forbindelsen mellem forfatterens specifikke følelser og det alment menneskelige kan blive tynd.

I sommer sad den dansk-somaliske digter Amina Elmi på scenen på Louisiana Literature<sup>2</sup>: »Vi skal have nogle nye krav til anmeldere og til folk, der arbejder med litteratur,« sagde hun. »Når en bog som min kommer ud, hvilke redskaber og værktøjer har man så for at kunne læse den?«

Ikke alle mennesker kan læse Elmis tekster, må man forstå, for de er formet af en særlig erfaring. Der findes ikke »en almenmenneskelig universel erfaring«, som digteren Lone Aburas skriver i bogen *Det er et jeg der taler*. Så da min kollega Linea Maja Ernst gav Amina Elmis digtsamling *Barbar* en lidt lunken anmeldelse, kunne Elmi afskrive hendes læsning som racistisk.

Men hvis det er rigtigt, hvad binder os så sammen? Hvordan kan vi have en nation og et fællesskab? Så jeg tilføjede en sætning i nyhedsbrevet: »Det universelle menneske har trange kår i dansk lyrik.«

Og så havde vi balladen. For dén formulering faldt Gyldendal-chef og Facebook-superbruger Simon Pasternak så meget for brystet, at han straks delte et screenshot af min lille tekst, og snart samledes en flok digtere i skolegården for at dele »græde af grin«-smileyer og håne ideen om et universelt menneske.

»Mener Christian Bennike virkelig, at minoriserede forfattere ikke kan skrive universel litteratur?« stod der i Information.

»Hvorfor er det så vigtigt at dømme ude og slå på minoriteter?« spurgte Pasternak her i avisen. Det var »nedladende og grusomt«.

Digterdanmark har en helt særlig fetich<sup>3</sup> for hvide heteroseksuelle cismænd<sup>4</sup>, som siger ting, man med lidt ond vilje kan misforstå. Slå på minoriteter? Grusomt?

Pasternak har ret i, at »det partikulære også kan være universelt«, selvfølgelig, det universelle findes i sagens natur overalt. Men i øjeblikket iscenesættes digterne netop ikke

<sup>1</sup> *vidnesbyrd*: en persons beretning om, hvad vedkommende har været vidne til.

<sup>2</sup> *Louisiana Literature*: årlig litteraturfestival på kunstmuseet Louisiana nord for København.

<sup>3</sup> *fetich*: en overdreven interesse for noget bestemt.

<sup>4</sup> *cismænd*: mænd, der er født som mænd, og som identificerer sig med det maskuline køn.

40 som universelle, men som eksotiske, for eksempel i en video med Elias Sadaq på Gyldendals hjemmeside: »Djinn er en digtsamling om min erfaring med at vokse op som queer muslim på bunden af samfundet.« Så er scenen da sat.

Medierne lever af den slags. Skriver man digte om skizofreni og voldelig barndom, kan man komme i *Go' morgen Danmark* og i Politiken. Middelklassen elsker at lure ind i en  
45 verden af transkønnede og brune knivstikkere. Traumer bliver hård valuta.

Ude i virkeligheden er det stadig en kamp at være minoritet, men på forlagene og redaktionerne er der »en paradoksal magt i at være magtesløs«, som Glenn Bech har formuleret det.

Det er dét, den nye film *American Fiction* handler om: En sort professor og forfatter får først  
50 kommerciel succes, da han under pseudonym skriver en bog, som udgiver sig for at være en autobiografisk fortælling om vold og kriminalitet i ghettoen. Det er nemlig en *rigtig* sort bog.

Bedst er det, hvis digteren også taler dunder mod »samfundet«. Imod »de blå øjne«, som digteren Deniz Kiy<sup>5</sup> kalder majoritetskulturens racistiske blik. Et kampskrift! »Det er  
55 samfundet og ikke biologien, jeg er fanget i,« som Caspar Eric skriver i sine »handicapdigte«. Kunstneren skal stå i modsætning til (tør man sige det?) det universelle.

Men så risikerer man også at reducere kunstnere til minoritetsstemmer. Og man skaber en fornemmelse af, at mennesker grundlæggende ikke forstår hinanden, at sprog og kunst ikke bygger broer, men mure.

60 Det universelle menneske findes, det er ikke en hvid mand, det er ikke mig, det er ikke Elmi eller Sadaq, det er os allesammen. Hvis den idé bare er grinesmiley latterlig, så kan vi jo ikke tale sammen.

Og hvorfor skulle vi så læse digte?

---

<sup>5</sup> Deniz Kiy: (f. 1994), dansk forfatter.

#### 4d. Amina Elmi: min mor er hjemvendt

*Digtet er fra digtsamlingen Barbar [Tavshedens objekt], 2023.*

*Amina Elmi (f. 1994), dansk forfatter.*

min mor er hjemvendt fra rejse til hjemlandet, siger jeg og  
tænker at den sætning egentlig skærer i mig som en kniv fordi  
jeg indser at hjem for mig ikke er hjem for mor, jeg ser det i  
hendes øjne at hun har forladt et sted der gav hende det første  
5 sprog, og en ung fyr der reciterede Elmi Boodhari's digte & fik  
hende til at føle sig som Hodan<sup>2</sup> & jeg kan ikke forestille mig at  
løbe væk fra et sprog jeg har erklæret min første kærlighed på,  
men mor var 23, standhaftig, faldt ikke så let, og jeg tænker at der  
er noget utrolig indkapslende ved at være et sted der ikke kender  
10 til Boodhari, men til Romeo og Julie<sup>3</sup>, og sådan tænker jeg om al  
litteratur, at den også er meget specifik & fyren kendte hende  
helt intimt & tanken om at hun ikke finder sådan en kærlighed  
her & når jeg siger velkommen hjem mor, er det et hårdt stik i  
noget der ikke er, altså hjemmet & sådan kommunikerer vi ved  
15 at læse hinandens øjne i stedet for at bruge sproget fordi sproget  
er ødelagt, fordi sproget ikke fungerer her

---

<sup>1</sup> *Elmi Boodhari*: (1908-1941), somalisk digter og pioner inden for genren somaliske kærlighedsdigte.

<sup>2</sup> *Hodan*: somalisk tilnavn, man typisk giver piger og kvinder i Somalia. Det associeres med Paradis og symboliserer skønhed og ro.

<sup>3</sup> *Romeo og Julie*: titlen på den tragiske romance skrevet af den engelske forfatter William Shakespeare (1564-1616).

#### 4e. Caspar Eric: L har købt et balancebræt til mig

*Digtet er fra digtsamlingen Nye balancer, 2023.*

*Caspar Eric (f. 1987), dansk forfatter.*

Jeg har lært at sige *mit dårlige ben*

fordi det er nemmest at forklare mit handicap sådan.

Står og forsøger at holde balancen

træne mine ankler, træne et knæ.

5 Gentager produktnavnet Endurance<sup>1</sup> for mig selv.

En nem form for træning ifølge manualen

der hurtigt kan få kroppen tilbage i omdrejninger.

Den maskinelle ide.

Den romantiske ide

10 om den raske krop som naturtilstand.

Som om vi ikke fødes med polyforbindelser<sup>2</sup> i årerne.

Som om 'det sunde' ikke er en sproglig forhandling.

I Korsør lever der nu familier med ekstreme PFOS<sup>3</sup>-niveauer

i blod og fedtvæv efter at have spist bøf.

15 Vi får snart brug for nye måder at tale om det raske på.

Her står jeg og vipper frem

og tilbage i sandhederne.

Elsker at mærke min lyskes taknemmelighed.

Tænker på at danse rundt i et lille køkken

20 til 'Cool' med Dua Lipa og et menneske jeg elsker.

Der er en stor fornøjelse ved at leve i det skrøbelige også;

---

<sup>1</sup> *Endurance*: betyder udholdenhed og er navnet på et sportstøjmærke.

<sup>2</sup> *polyforbindelser*: betegnelse for kemiske stoffer.

<sup>3</sup> *PFOS*: flourholdig kemisk forbindelse, der er menneskeskabt, og som er et forurenende stof.

en intimitet med kroppen som

andre måske tager for givet.

Tænker du på at du kan dø i morgen.

25 Vores vand kan forsvinde og

senere en nyre.

Træningen giver mere energi til glæden.

Nyde tingene så længe jeg kan.

Det næste skridt bliver indlæg i skoene.

30 Det næste skridt bliver ortopædiske sko<sup>4</sup>.

Det næste skridt vil en dag blive det sidste.

---

<sup>4</sup> *ortopædiske sko*: sko, der er fremstillet specifikt til den enkelte bruger af fodtøjet.